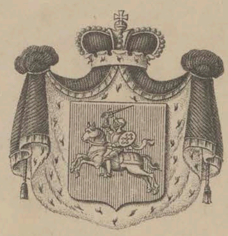

1

Mowa J.W. Sosnowskiego Pisarza W.X. Litt: Na Seymie Convocacyi 10. Junii 1764 miana

Panuią Narodowi Polskiemu Królowie, Królom panuią Narodowie, Prawa oto y teraz leżą na wezgłowiu próżnego Tronu Polskiego. Berło y Jabłko Królewskie znamiona czekaią wytkniętego palcem Ręki Boskiey. Kandydata któryby ie nie do smaku, y namiętnosci swoich, ale Smak y upodobanie swoie do nich przyprawiał. przez uroczyste Sluby Posłuszeństwo Prawu Oyczyznie, iako swoiey Oblubienicy nieskażytelną wiarę y miłość przyrzekaiący. Jabłko Tronu Polskiego przypodobanym bydź może do iabłka Rayskiego. scientiam boni et mali znaczącego, a w samym szczepie tego to owocu zawiera się Przykazanie, de hoc ligno ne comede pod utratą dostoieństwa Królewskiego napisane.

Stoi Tron Polski opasany, y opisany Prawami, tak dostateczne Inter Majestatem et Libertatem æquilibrium ważącemi, że ani powaga Królewska uwłoczona, ani wolnosć narodowa skazona, bydź nie maią oboie to w granicach pewnych, w pewney wadze y mierze ostać się bynaymniey nie tknięto, iako Swięte przymierze powinno.

We wszystkich wszakże Królestwach, czy to Monarchicznym czy to Arystokratycznym, czyli Demokratycznym kształtem rządzonych rachuiemy Siedym mocy, czyli Prawa Kardynalne Panuiącym własne,

1mo. Prawo Dziedzictwa czyli następstwa potomnego.
2do. Prawo Dawstwo czyli Praw Tworzenie.
3tio Prawo Woyny y Pokoiu.
4to. Prawo Sądów Sprawowania.
5to. Prawo podatkowe czyli dochodow Publicznych.
6to. Prawo Ziazdów Zwoływania.
7mo. Prawo Szafunków, Dostoieństw, Urzędow, Etc.

Te wszystkie przebieżmy, y nad każdą z nich częscią zastanawiaiąc się rozważmy, ieżeli nie iesteśmy iednych z Królem Panuiącym Społecznikami, Drugie całkowicie od Królów do Stanow Rzpltey. przeciągnione mamy, tak dalece, iż smiało mówić możemy. Jesteśmy Consortes Imperii, tylko co non consortes Throni. Ostatnia z tych moc szafunkowa przyznaie, że większa zostaie przy Królach, y tu suspicax libertatis amor z troskliwością pasuie się

wnas, y niciakowaį wraza, a raczey wydraża w umysłach Obywatskich
Boiaźn, ażeby ktorykolwiek z królow nie użył Jey na uciężenie szaco
wnego wolnosci naszey zaszczytu od obcych Narodów Jedynym Nam
Polakom zazdroszczonego.

Przyzwalam Ja na to, że Król iako Człowiek od Ludzkiey passyi
niewyłączony, może użyć na złe szafunku swoiego, ale też nikt temu
nie sprzeczy że może użyć na Dobro Oyczyzny.

To iest problemma w rozdwoioney Propozycyi, ale nie iest rzeczą
moią zastanawiać się nad rozdrożem radne osiadaiący miejsce, nie
mogę bydź oboiętnym, na iedną z dwoyga Stroną przychylić się wi
nienem.

A to mowiąc oswiadczam się przed Przeswietnemi Stanami że
Interessowanym albo Parcyalnym nie iestem, y nigdy niebyłem za
rażony Duchem, ale ieżlibym nieznaydował wtym wiary do Bo:
ga Skrytosci Ludzkich myśli widzącego y wiedzącego odwoływam
się niepodniesionym ku prożney Chwale, ale upokorzonym Sercem
wzdychaiąc mowię, a mowię wyraźnie. Niechay Bog iak szczodry
tak sprawiedliwy zamknie przedemną Skarbnicę Łask swoich na
powszechne plemie Ludzkie codziennie płynących, ieżeli zapalam
się Chęcią do tąd mnie nieznaiomą pochlebnego tym to zdaniem
moim komużkolwiek przypodobania się, albo ieżeli zapalam się
niechęcią lub umysłem Innych zdaniem sprzeciwienia się, ale w
szczerey prostocie, ile swiatłem rozumu powodowaney co myślę
co poymuię, to powiem.

Powszechna to iest y na całym swiecie doswiadczona Regu:
ła, præmio et pœna Cnoty krzewią się, a niecnoty się wypleniaią.

Dary y Nadgrody w Rękach Królewskich złożone są, to prze
paścistey Woli Bożey, y nie wybadanego Jej przeznaczenia
Instrumentem, są to przynęty, albo pobudki do dobrze czynie:
nia Ludzi zagrzewaiące. Umknienie tychże Darow, iest nie ia
kowym ukaraniem, a kara hamulcem, y munsztukiem Chuci
Ludzkie, od złoczenstwa kiełznaiącym.

Tym y drugim sposobem postępuiąc Król dobry Affekt y Re:
spekt Obywatelow sciągać ku sobie, y pospołu z niemi powszechne
Dobro sprawować będzie.

A ieżeli taż a taż przez myśli nasze przewiać się będzie

trosklivość a nuż Król tego oboiego sposobu na złe zażyie, spoyrzey my proszę na siebie. Wszakże Constatus Rzpltey iesteśmy. złe nie bez nas chyba przez nas stanie się, ieżeli Krol szafunkiem swo: im kupować nas zamyśli, iakże nas zakupi, chyba że sami siebie chętnie przedawać będziemy. toć tu mniey króla, więcey siebie winowa[ć] zostaie.

Ale przeBog. za co sobie sami nie wierzemy. sami sobą brzydziemy się. za coż mowię smak dobry, y dobrych nawet nadziey słodycz w sobie truiemy. Chrześcianie nareszcie, Katolicy wszakże dobrzy iesteśmy za coż Bogu wszechwładnącemu, który królów Narodom daie na skronie, od wiecznie u siebie przeyrzane wkłada Korony. Losow na:szych nie poufamy.

Tu iuż ostatni kres myślom moim na opatrzności nad nami naywyższey osadziwszy, nie mam co więcey do mówienia, tylo chyba ieszcze tym wyraźniey powiem, ieżeli daley niezbędną trapić się mamy wątpliwością, iesli obawiamy się niebespiecznego Krolowa:nia, toć chyba żadnego u siebie nie mieć postanowmy, a za tym. Maiestraty, Sądy, Urzędy poznosiemy przez podobnąż Boiaźń, bo na nich osadzeni Ludzie niewinnych ciemiężyć mogą, nie cnych ochra:niać, zbrodców, y na dalsze zbrodnie bezkarnoscią swoią ośmielać się będą, a tak obawiaiąc się przypadków, y Ewentualności aktualną istotną y obrzydliwą wciągniemy Anarchią.

Próżnie Ja to mowię. bo do tey nie przyidziemy rospusty. ale też prozne te są silenia się nasze, nad opisywaniem Królów.

Pisali wytworne, aże do zazdrości Rzymianom Atheńczykowie prawa przepisywali; od nich Rzymianie. a gdzież te są Rzplte na pismach ufundowane Jmię Ich tylko czytamy, nie masz Prawa niemasz, nadał tak trwałego, Jżby za przesnową czasu albo odmianie, albo poprawie niepodpadało kiedyżkolwiek.

Nie prawa w Księgach chowane, ale Praw dokładne zachowanie ale Urzędów pilne sprawowanie uszczęśliwia Ludzie, a nikt z Ludzi uszczęśliwić narodu dostateczniey nie może, iako nad Ludzie wywyższony król, nam: da Bog:/ panować maiący, który przez szczę:śliwe przyrodzenie swoie, przez chwalebne, y przykładne wychowanie przez dokładne w cnotach y naukach udoskonalenie się. Naywiększych w Europie królów dopełni przymioty, Wonią y blaskiem Cnot Królew-

skich rozchodzącym się, po wszystkich Magistratach cnotliwie
sprawować Urzędy, urzędnikki zachęci, złych w dobry, dobrych w
lepszy, y ku doskonałey wszystko przywiodzie dobie.

Napozonym radoscią patryotyczną umysłem cieszyć się
mamy przyczynę, że Bóg nam takiego wyznacza Króla, takiego
ia życzę, takiego spodziewam się, y niewieszczbim zgadywam
Duchem, ale nie zmysłną zmacniam się nadzieią, a to mo:
wiąc słowa, iako by wpół niedomowiwne, przecinam ustami, y
w Sercu ie tym czasem zamykam, nie chcąc wczesnie ante di:
luculum monstrare digito Solem, przeto zamilknę, a to samo
zamilknienie niech wyraźnie mowi.

Mowa J. W. Wacława Rzewuskiego
Wdy Krak: Hetmana Poll: Koronnego przed Seymem Convocacnis
Jaśnie O. Mi Xiążę Prymasie Przeswietny Senacie

Bogdayby żył niesmiertelney sławy, a wiekopomney wdzięcz:
nosci godzien, ów iuż nigdy Oyciec Oyczyzny, ktorego 30 letnie
Rządy Niebo ubłogosławiło pokoiem, obfitoscią, Dostatkami, Bo:
gactwy. a kiedy cała prawie Europa krwią się oblewała Nas
szczęscia Iedynaków, słodyczą pokoiu nasycało.

Kraie nasze wielkim gminem rozrodzonego Ludu napeł:
nione przychody z Dobr naszych nie zmiernie zwiększone,
Domy wspaniale zbudowane, Sprzęty y stroie ledwie nie do zbyt:
ku kusztowne są to skutki, y Korzyść swobodnego y szczęsli
wego panowania Augusta Krola Polski:

Król ten wiekami nie odżałowany, wszystek prawie Senat, albo o:
sadził, albo wyżey przesadził, wszystkich Urzędników, albo postanowił,
albo wyżey pomknął, a Całą Polskę y Litwę Dobrodzieystwy swemi ob
darzył.

Był to Pan pobożny Łaskawy, przyiemny, uraz nie pamiętny
nie tylko Rzpltey, ale nikomu nigdy źle nie myslący, a Pochwały na
sze z Cnotami Jego nigdy zrowniać się nie mogą, y obowiązkow
Nayias: Domowi Jego od nas winnych nigdy się wypłacić nie zdoła
my. Kiedy zaś opatrzne ustawy Przodkow naszych po przenie
sieniu w niesmiertelność Oyca Oyczyzny obmysliły nam opieku:
na Oyczyzny Xięcia Jmci Prymasa, nie poruszoną ufność mieć nam

nalezy, ze słynąca powszechnie sumienność, doskonałość y miłość Rzpltey którą pała nieoszacowane serce tego Naywyzszego podten czas Rządcy Oyczyzny, będzie Iey tak zbawienna, jak była przydatna y zręczna, starowna usilność wielkiego Przodka Iego Macieja Łubienskiego Prymasa, który po Zeysciu Władysława IIII. za powszechną y Iedną Ustną Zgodą Wszych narodow na Tronie Polskim posadził Kazimierza Czwartego bez naymnieyszego rozterku, y rozdwoienia zdania Stanow Rzpltey.

Po Bogu y Zyciu Jmc. Prymasie naygruntownieysze y nay podufalsze nadzieie swoie pokłada Oyczyzna w Przeswietnym Senacie, złozonym z wyboru Ludzi, Zasługami, latami, y doswiadczeniem Spraw Rzpltey znakomitych, Ten Stan teraz naypierwszy kiedy kolwiek iednomyslnosci wziął się za ręce, pociągnął do siebie serca y mysli młodszych wspoł Braci swoich a oddalał od Oyczyzny chocby też naygwałtownieysze niebespieczenstwa.

Sposoby ktorych Senat Przeswietny do ocalenia a czasem dzwignienia Upadku Oyczyzny zawsze a osobliwie podczas bezkrolewia skutecznie zazywał. były te: pierwszy, że każdy Senator Dobro Oyczyzny nad swoie własne przekładał. Drugi że każdy Senator w dobrey sprawie Rzpltey, przy JeJ wolnosci, y Prawach nie poruszenie obstawał nieoglądaiąc się chocteż na naysrozsze nawałnosci na Rzpltą, kiedy tak trzeba było dla Oyczyzny.

Przykłady tych dwoch skutecznych sposobow są liczne u Dziejopisow naszych. Ieden tu namienię po odiezdzie Krola Henryka z Polski, kiedy na Elekcyi Nowego Pana bardzo mała cząstka Rzpltey Cesarza Maximiliana Krolem obrała Senat, nic się nie trwożąc tak potęznym Monarchą, a Stanu Rycerski: nie odstempne maiąc wsparcie, ofiarował koronę iednemu z wspoł Braci swoich Ianowi Kostce Wdzie Sandomierk: a gdy ten Senator za Korone podziękował, Ofiarował ią Senat, y Stan Rycerski Andrzejowi Tenczynskiemu Wdzie Bełsk: Ktory także z przyięcia korony wymowił się. Otoż przykład Heroiczny pierwszego sposobu Senatu do ocalenia Oyczyzny w przekładaniu Dobra Rzpltey, nad swoie własne.

To wszystko co tu powiedziałem iest obszerniey y dokładniey wyrażono w konstytucyi Roku Panskiego 1575.

Idę do drugiego sposobu y przykładu, kiedy obydwa pomienieni Senatorowie z Ofiarowaney sobie korony wymowili się Senat

bynaymniey nieprzerażony ani pomieszany potęgą Maxymiliana Cesarza obranego od małey cząstki Rzpltey Krola przystąpił wraz z Stanem Rycerskim do zgodney Elekcyi Stefana Batorego nie oglądaiąc się na tak wielką nayznakomitszego w Europie Kompetytora Tronu potęgę a Pan Bog y ten drugi sposob od Przodkow naszych do ocalenia y dzwignienia Oyczyzny użyty utrzymaniem na Tronie Batorego pobłogosławił, uprzątnowszy Batoremu wszystkie zawady y przeszkody do Tronu. _ Otoż przykład wspaniały drugiego sposobu Przodkow naszych do utrzymania całości Oyczyzny. w pokazaniu nieprzełamaney stałości przy dobrey sprawie Rzpltey. Niech Bog naywyższy wkorzenia y rozkrzewia w Sercach naszych tak Heroiczną miłość Oyczyzny, ktorą pałali Przodkowie nasi. _

Do propozycyi od J.O.X. Prymasa opatrznie y zbawiennie dla Oyczyzny podanych przymawiam się.

Co do pierwszego Punktu rozumiem że bespieczenstwo granic naszych wewnętrzne a Osob y Dobr naszych wnętrzne będzie gruntownie ocalone przezorną czułością godnych Kolegow moich słynących dzielnością y Rządow doskonałością Wodzow. Że zaś denuncyacya nieśmiertelney godnego sławy Prymasa Potockiego między konstytucyami Seymu Pacificationis położona, zagrzewa JchMć Panow Starostow Sądowych y pogranicznych do tegoż Dzieła utrzymania Bespieczenstwa wewnętrznego, y do gromienia kup swawolnych, rozumiem że byłaby rzecz przydatna, toż samo namienić w teraznieyszey denuncyacyi.

Co do drugiego Punktu wyprawienia Posłow z okropnym doniesieniem o Sieroctwie Rzpltey po Oycu Oyczyzny, y koszt od Poselstwa nieodłączony zdaią mi się nie uchronnie potrzebne. Wybor zaś Osob do Poselstwa iest w Rękach Xięcia Jmć Prymasa.

Co do 3ciego Punktu czytałem w Konstytucyach Rzpltey że ubespieczenie dochodow Skarbu koronnego iest przez Prawo Seymu Pacificationis Titulo Konfederacya generalna naywyższym Hetmanom zlecone.

Co do czwartego Punktu Exequie Zwłokow tak piękney y tak wspaniałey Duszy Augusta Polskiego poczytuie za dług wdzięczności y obowiązkow naszych winny od Rzpltey za trzydziestoletnie Dobrodzieystwa hoynie y obficie swiadczone, ktore to Exequie, żeby

iak z nayliczniyszemi ofiarami y Jałmużnami odprawione były. Pobożnosci JmćPana Podskarbiego, z goracą prozbą zalecam.— Jestem także więcey niż pewny, że godni Pasterze nasi, Jmć Xiężą Biskupi wydali lub wydaczą Processa za Duszę nie o= płakanego wiekami Monarchy naszego.

Co do Piątego Punktu czas naznaczenia Seymików Kon= wokacyinych y Konvocacyi, iest podług zwyczaiuw Staropol= skich w Rękach Xięcia Prymasa, radziłbym zas żeby nie był zbyt prędki, bo wszystkie Dzieła zręczniey y pomyslniey udaia się kiedy są bez pospiechu wykonane.

Co do Szostego Punktu Położona między Konstytucyami Seymu Pacificationis Denuncyacya Prymasa Potockiego nie naznacza przeciągu czasu Konwokacyi. Denuncyacya Radziejow skiego, y wiele innych także nie uzmiankuia iak długo ma trwać Konwokacya. Dopiero na Seymie Przodkowie nasi z Sta nem Rycerskim otym znosić się zwykli podług potrzeby iako czas y okolicznosci ukażą. Radziłbym tedy zapatrzyc się na przykłady powagą Praw wsparta. y na Stan Rycerski oglą dać się żebyśmy go sobie nie urazili, Oddaię to iednak do woli y zdania zawsze Oyczyznie zbawiennego J.O.X. Prymasa.

Co do Siodmego wielbic mi należy nieporownane zdanie Xięcia Prymasa że wraz z uniwersałem Denuncyacya instrukcy e do Woiewodztw złączyć umyslił. bo toż samo złączył Wielki Prymas Potocki ktorego Denuncyacyą tak chwaliła Rzptta, że ią wposrod Konstytucyi Seymu włożyła. Co się zas zdawać bę dzie Xięciu Jmći Prymasowi przydać do Przezornych mysli pomienioney Denuncyacyi wyrażonych, nie będzie mogło bydz tylko przydatne Oyczyznie srodki y sposoby do utrzymania Ca łosci Praw naszych aby Woiewodztwa na Seymikach przed Konwokacyinych ułożyli, a w instrukcyach wyrazili, sądzę bydz rzecz potrzebna.

Co do Osmego Punktu nie mam co bym przydał do poda nych od Xięcia Jmć Prymasa Punktow, o iedną rzecz szczegol nie zanoszę prozby aby ieżeli można było wzmiankowane w De nuncyacyi życzenie Woiewodztwom żeby zlecały Posłom swoim ułożenie pactor Conventor na Konwokacyi, poniewaz czytam w Konstytucyi Seymu Pacificationis. że Stany Rzpltey dla szczu

 płosci czasu nie spisawszy Pacta Conventa na Konwokacyi do Elekcyi ie odkładaią a ta mysl iest iasnie wyrażona w ostatniey Konwokacyi ktora się znayduie między Konstytucyami Seymu Pacificationis.

Kończę liche zdanie moie sercem tylko nie rozumem zalecone błagaiąc Naywyższego o spokoyność pomyslność y gruntowną trwałość szczęścia Rzpltey. z tym się oswiadczaiąc za naylepszego Krola życzyć, a iakiegokolwiek Bog y czas mi ukaże czcić y kochać będę poty póki nam zachowa wolnosci y Prawa Oyczyste.

Mowa Andrzeja Zamoyskiego Wdy Inowrocławski:

Tak załosny przed oczyma maiąc widok, bo iuż wpośrod Obrad naszych nie na Tronie adorować przychodzi, ukochanego od wszystkich Pana, lecz wypełniaiącego Wyroki Boskie pokazuiącego nikczemność y nie stałość swiata Tego sobą samym dowodzącego, że nas wszystkich toż samo czeka. Tegoż Pana wiara w umyśle moim wystawia, iuż nie w Pompie y Prerogatywach przyzwoitych Monarchom, lecz posrod obligacyi y powinnosci Urzędu swego stoiącego przed Majestatem Krola Krolów a straszliwego Sędziego bo wskroś przenikaiącego wszystkie skrytosci serc y mysli naszych Day Boże gdy y nam samym na tym mieyscu stanąć przyidzie tego Pana cośmy mieli tak dobrego y łaskawego na tym swiecie, iuż na tamtym nie przyszło doznać Instyguiącego na nas iako na Radę przydaną y obwarowaną Prawem, iako na radę oprocz miłosci Pana y Oyczyzny ieszcze przysięgą obowiązana.

Te reflexye z okolicznosci teraznieyszych przychodzące w mocney maiąc uwadze, przystępuie do nieszczęśliwych z wielu miar Oyczyzny naszey Sytuacyi, a nayprzod wyznać należy osobliwszą nad nami dotych czas opatrzność Boską. Inne albowiem Panstwa nie ustanne y konkluduiące maią Rady rożnym nieszczęsliwosciom zapobiedz nie mogły, inny zaś dla wewnętrzney niezgody bez Rad tych nieszczęśliwosci poniekąd uniknęli. Inne Panstwa przez obostrzenie y surowey Exekucyi sprawiedliwosci dosyc zapobiec Excessom nie mogą. My zaś przez dobroć wrodzoną Narodu bez

sprawiedliwości o tych excessach mało słyszemy, Inne Państwa przy ustawicznym dozorze y pilności nad Ekonomiką w Kraiu zubożały My bez żadney na to Attencyi można mówić że się zbogacili. Inne Państwa przy licznych swoich Woyskach Inwazyi y Ruiny swego kraiu nie uszły. My zaś bez Woyska rożne Woysk przechody dość dyskretne doznali.

Y tu ieszcze osobliwszą nad nami przyznać należy Opatrzność Boską, bo gdy iuż przez wyroki swoie umyślił tak dobrego odebrać nam Pana, Wami ten napełnił Senat. Nie masz potrzeby mówić na pochwały Wasze, począwszy od J.O. Xięcia Prymasa gdyż w teraźnieyszych Circumstancyach wasze dzieła y akcye dokładniey y skuteczniey Oyczyźnie y światu na przyszłe czasy remonstrować będą. A iako Bog Nay wyższy mogł stworzyć Człowieka, a bez przyłożenia się tegoż samego zbawić go niechciał, tak też wzaiemnie stworzył Was w wolnym narodzie, ulokował w Senacie, dał wam znaiomość, co uszczęśliwia, co niszczy, co ubespiecza, co gubi Państwo, dał wam znaiomość że Dobro publiczne iest zawsze prywatne, a Dobro prywatne nigdy bydź nie może Publicznym. Dał Wam znaiomość domowych y postronnych Interessow, dał kredyt y u swoich, y u Cudzych, dochował wam tey wolności do tego czasu tak przyzwoitey Narodowi Ludzkiemu, że y od samego dozwoloney Stworcy teraz w ręku waszych zostawuie by ta wolność ocalała.

6 Wiemy dobrze że gruntowne żadnym sposobem bydź niemoże Państwo, gdy Jego szczęśliwość y Bespieczeństwo, nie od własnych Sił y ułożenia rządow lecz tylko od innych zawisło Circumstancyi. – Wiemy dobrze, że nie zgodą upadamy własną a cudzą podobno utrzymuiemy się.

Ieszcze ta zgoda, ta miłość między nami, ktorą przykazuie Wiara miłość Oyczyzny, radzi, a własny Interes po nas wyciąga waszym przykładem, waszym kredytem wprowadzona tutay, wprowadzona wszędzie bydź może, że idąc za własnym zdaniem bez żadney prawencyi wykroczyć lub urazić mi przyszło kogo dla publicznego szczegolnie dobra, niewchodząc w za:

dne explikacye jako mniey potrzebne publiczną każdemu czynię Deprekacyą a jako sam w sobie to wszystko umarzam, tak o też wzaiemnie dla publicznego Dobra upraszam Łaski.

1mo. Względem Bespieczeństwa Granic te J.W. Hetmanom oboyga Narodom powierzone Zachowanie wewnętrznego Pokoiu te od zgody y miłosci Oyczyzny zawisło, bo ktoż nie wie, co za tym idzie.

2do Wysłanie Posłow z uwiadomieniem o Smierci Nayi. Pana te zostawuie w Ręku Xięcia Prymasa do Dworu Elektora Sask: upraszałbym żeby kogo dystyngwowanego posłać tym samym dla oswiadczenia winney wdzięcznosci temu Domowi dla uniknienia Expensy Skarbu Rzpltey. godziło by się tym co znaczne że Starostw maią Intraty żeby się tych podieli funkcyi.

3tio Dla ubespieczenia Intrat Rzpltey zdałoby mi się tym czasem upraszać J.W.W. Podskarbich y Hetmanów żeby się znosili z Sobą.

4to Wyznaczenia czasu na Exequie Publiczne do Woli Xięcia Prymasa oddaie. Expens zas na to że skarbu należy

5to. Seymikow y Seymu a jak nayprędsze wyznaczenie z mieysca mego upraszam dla ustanowienia sprawiedliwości względem zaś determinacyi czasu mieć trzeba animadwersyą na kontrakty Lwowskie.

6to Czas bezkrólewia... trzydziestoniedzielny Seymowania day Boże żeby mogł wystarczyć aby te vulnera Reipltae /: iako ie sama nazywa:/ można było dostatecznie Zagoić dla czego niezawadziłoby Braci naszym Insynuować żeby Postom zupełna moc była dana.

7mo. We wszystkich Interesach Rzpltey Naszey. a tym bardziey w terazniejszey Sytuacyi, troiste do uwagi przychodzić powinny okolicznosci, to iest. Krol. My sami. y Postronni.

Względem Krolewskiey godnosci, gdy Bog nayiwyższy dobrego nam zebrał Pana a niewiemy teraz ktorego, y iakiego przeznaczył, niechay Stan Rycerski zważy, że dla ocalenia wolnosci trzeba żeby Rzplta, a nie Krol sam był mocny, trzeba żeby Krol złączony z Rzpltą mogł dobrze zawsze czynić, a rozłączony Zdaniem.

ny zdaniem szkodzić niemogł, wszakże widziemy y w absolutnych Państwach, że są Kardynalne Prawa, które Monarchowie respektuią, są dla niewystarczaiących sił y czasu Monarchom od nich wyznaczone Rady y podzielone na rozne Materye, są y Parlamenta ustanowione, że gdyby co wypaść od Tronu szkodliwego miało Państwu, y ubliżaiącego Prawu, mogą zastanowić y remonstracye czynić z przyzwoitym Respektem y Submissyą. Co wszystko znać podaie, że przy naywyższych doskonałosciach ułomnosć Ludzka, y na Tronach samych znaydować się zwykła.

Względem nas samych tu żadney między Senatem, y Stanem Rycerskim dystynkcyi nie kładę, bo zdaniem moim y Interes y urodzenie nas wspolnie łączy, w każdym Państwie występek mieć karę powinien, a zasługi nadgrodę, każdy Interes swoią otrzymać Rezolucyą. Gdyby teraz naydoskonalsze stanęły Prawa, Rozum Ludzki tak iest w sobie okryslony, że ani przewidzieć, ani zapobiec wszystkiemu nie może. Trzeba tedy żeby Seymiki y Seymy stawały, iako w sobie stanowienia y rezolucyi naywyższą zawieraiące władzą.

Niechay Stan Rycerski zważy, y własne otym Prawa y Państw wolnoscią zaszczyconych zwyczaie obmysliwszy Seymow dochodzenie niechay Stan Rycerski zważy ieszcze, iak wielkiey będzie konsequencyi Senatorska godnosć, Jest zawsze Woyztwa y Rzeczypltey Interes, by godni zasiadali w Senacie, ktoż nie na ten czas przystęp maiących Do Tronu czy nie inny Interes będzie. Bracia nasi zawsze lepiey znaią godnych Ludzi w kraiu, iako Monarcha, do ktorego częstokroć bywa zamknięty przystęp.

Starostwa salvis modernis Possessoribus obrocone na Pensye do Urzędow in actuali servitio Rzeczypltey zostaiących, reszta zaś do Skarbu Rzpltey na melioracyą tak szupley zapłaty Woysku, czyby nie umnieyszyły podlosci y diffidencyi w kraiu podaię do uwagi.—

Względem postronnych są racye że bardziey nam pomagać iak przeszkadzać powinni, Jest Jch Interes, albowiem by nas nierząd ustał, bo z niego Domowa wynika Woyna a złey Woyny wszczęła by się nieomylnie w całey Europy, Jest

Jch Interes

Ich Interes żeby Rząd nasz bardziey ku wolnosci jako Monar chii był skłonny, Gdyż Monarcha zapewne do ktorey przywią: załby się strony a Rzplta neutralitatem trzymać zwykła Mo narcha Absolutny w naszym kraiu mogłby odmienić System ma całey Europy. a Rzplta gdyby naymocnieysza wteraznie yszych czasach przed odmianę Rządow y Zwyczaiow Panstw innych dosyć szczęsliwa, gdy przy swoim Prawie y wolnosci zostaie.

Wszakże tak wielkie Imperii Siły nikomu o utracenie lub Inwazyą Panstw swoich nieczynią Boiaźni, wszak że wolnoscią zaszczycone Panstwa bardziey słabością są siadow niż własnemi mocnemi siłami, iest tego z samey wolnosci wynikaiąca racya Woyska te ktoreby bydź mogły sąsiadom straszne są, straszne y wolnosci.

W tak cięzkich y zawiłych materyach upraszał: bym z mieysca mego, żebysmy miewać mogli Konferencye u Jo Xiecia Imc Prymasa semotis arbitris, przybyłoby Przyiaźni, a umnieyszyło by się diffidencyi, iżbysmy wiedzieli porozumiawszy się coby mogło bydź zbawienniey szego, iżbysmy wiedzieli coby braci naszym po Woiewodztwach zalecić.

Niesmiertelna sława Antecessorow naszych że krwią własna Oyczyznie usilnym staraniem otrzymali wolność rownie niesmiertelna będzie sława nasza, gdy tę wolność przyzwoitym opisawszy Prawem do swoiey a gruntownej przyprowadziemy Perfekcyi.

Mowa Nay Jas. Stanisława Augusta po złączeniu się Izby Posel: z Senatorską pierwszy raz Tron osiadaiącego przy oddaniu Pieczęci Kor: y Litt: d. 1764 go miana

W Ziednoczonych zupełną czynnością Stanach Rzpltey pierwszy raz Królewskie zasiadaiąc mieysce, lepiey podobno należytey przezacnemu Narodowi okazać wdzięczności nie mo: gę, jako wypełniaiąc Królowania własciwą powinność, a to iest, gdy łącząc z Dobroczynnością Sprawiedliwość pilnym weyrzeniem wybierać mi przychodzi zgodne Osoby, któremi bym osadził Urzędy, na których sprawowaniu Publiczney nay bardziey należy Szczęśliwości.

Tylu godnych Ludzi otoczony gminem trudność takowe: go wyboru doznawałbym nie przebytą, gdyby odgłos Publi: czny, głos Ludu w którym zwyczaynie y Boski upatrywać y Mądrey nakazuią, nie mianował iuż dawno tych których skłonny moy umysł do tego powołuie.

Wakuią w Koronie y w Litwie trzy mieysca Pieczen tarskie ieden pozostał Kanclerz wielki W. X. Litt: Prawda że gdyby sprawuiąca oryginalnie swe Prawa przeyrzeć mogła y obieływać sobie Oyczyzna nasza takiego zawsze Kanclerza Jednego by pewnie mieć chciała. <u>Qui tot et tanta negotia solus.</u> Dokładnie y szczęśliwie wykonywać zwykł codziennie y potrafia, Lecz gdy tenże tak wielki Minister wielebną Przyszłym wiekom przy: kładnością chciał pokazać w Oczach Naszych na ostatnim Convo: cationis Seymie przez dobrowolne własney ukrocenie powagi, Jż sądził bespiecznieyszą Straż Sprawiedliwości, a przeto szczęśliwsci Publiczney, kiedy wierney do tych czas, a swoiey zostaiącą ręce, też kilku odtąd powierzyć radził Rzeptce tym bardziey, gdzie wy: raźnie rozkazuie Prawo słuchać potrzeba trzeba Rzpltce trzeba Krolowi Kanclerzów,

Powstawaycie Mężowie cnotliwi oswieceni, prawowici, wy. któ: rzy temu ciężarowi rowne w sobie poczuwacie siły. przybliżaycie się do Tronu, ci którzy Oyczyznę y Krola dosyć Kochaiście, abyście Kró: lowi zawsze prawdę mowili.

Tron iest to mieysce wyniosłe y dla tego Straszne, które kiedy Pan Bog do siebie chciał naybardziey przybliżyć, naysurowsze też sobie windykuie roztrząsanie nayskrytszych postępków y mysli tych, ktorych nań osadza.

Wy przyszli Kanclerze dzielić poniekąd tę władzę będziecie królewską która przez was do powszechnosci narodu spływać powinna, Krol Berłem włada, y Losy za sobą wiedzie Oyczyzny, ale wam Kanclerzom kazała Oyczyzna nieść przed królem Jasnie y nie wygasłe Prawa swiatło te w nayglębszych polityki pieczarach, te w naymylnieyszych Dworowania manowcach skazowką y przewodnikiem bydź powinno.

A gdy doswiadczenie iest naymnieyszym zdolnosci Dowodem Ciebie wzywam do Boku mego Mći Panie Zamoyski Wdą Jnowrł: byłeś przykładnym y powszechnie chwalonym Trybunału Korr: Marszałkiem, byłeś odważnym, y bez pochlebstwa, głosno mowiącym w oczach Majestatu y narodu Senatorem, byłeś nieprzestannie Krolowi wiernym y lubo gorąca żarliwym iednak zawsze roztropny Obywatelem, Bądź czym byłeś nieodmiennie, a będą spodziewam się mylić się Potomkowie nasi często, niewiedząc pod Jmieniem Wielkiego Kanclerza Zamoyskiego czy o Janie czy o Andrzeju mowa,

Bliskiego tu widzę wyprobowanego podobnąż Marszałkostwa Trybunał: funkcyą Referendarza W.X. Litt.ᵒ Doznałem rzadką naytrudnieyszych umysłów temperowania umieiętnosc, kiedy przez takowe a pracowite podawania się niby samym nawet błędom zaciętey uporczywosci, tandem iednak w też scieszki prawdy y powinnosci umiał wprowadzać, Zażyi terazníeyszy Mći Panie Podkanclerzy W.X.L. szacownego talentu napomoc mnie królowi na zwycięzenie tych zbyt pierszchliwych umysłow, którzy cokolwiek widzą odmiennego zawsze y niebezpiecznym nierozważnie, y do razu osadzą

Od szczęsliwie y chwalebnie rządzącego bydź często y nay więcey zażytym, to samo iest wielką pochwałą Miła y nie skazytelna Interregnowey Administracyi Xięcia Prymasa pamiątka, y Twoie przyszłym Dzieiopisom poda Jmię Mći Xiąże Płoło: dziejowski, którego iakt naybardziey za to dziś podkanclerzym nazywam, że Cię Xiąże Jmć Prymas skutecznym użył y doznał starań y zamysłow swoich pomocnikiem.

Przystępuycie iuż teraz godni Ministrowie do wykonania przy

ściegi ktora wam da Prawo do pracy nie do spoczynku, ale do pracy ktorey celem iest dobro Oyczyzny, ktorey nadgrodą będzie sława, a do tey sławy kto wam Drogę otwiera w wdzięcznym zawsze zachowuycie go Sercu.

Mowa J. W. Przezdzieckiego Podkanc. Wiel. X. Lwa Litt. 1764go

Nay Jasn. Krolu Panie moy Miłosciwy.

Poznawać y szacować Dobrodzieystwa czuć ie, y do winnego zapalać się Dziękczynienia są to dzieła iedne Rozumu, drugie Serca, wistotney między sobą roznicy całość przyrodzonego wdzięczności Prawa składaiące.

Podnosisz we mnie Nay Jasn. Krolu te obydwie Duszy znaiące y rownie, y czuiące władze mocą Łaski ktorą mię do urzędu Pieczęci Wgo X. Lwa Litt. podwyższasz.

Wielbić ią y dziękować za nią wieku raczey moiego, niżeli teraznieyszego mowienia bydź powinna zabawą, zwłaszcza gdy godność daru w własney Istocie znaczną powiększa szacunek daiącego wysokości, w tym ią pojęciu rozum do wielbienia wystawiał, y rozkosz sławienia ciebie wyższa nad rozkosz odbierania Twoich Dobrodzieystw, z Serca do Ust przynosi słowa.

Już to nie są Nayi: Panie owe wnętrzne Życzenia, owe nadzieie troskliwe, owe miłe przeczuwania, ktoremi znane nam dobrze wysokie przymioty Twoie, y żyiącą w tobie a wiekami od narodu ukochaną krew Jagiellońską w skrytych myslach do Tronu wynosiliśmy.

Już to są wypełnione Rządze, wysłuchane przez naywyższą Opatrzność taiemne serc naszych głosy, iesteś iuż naszym krolem y usprawiedliwiasz początkami doskonałego Rządu wczesne, ktore wzbudzał Narodu Chęci utwierdzasz publiczney szczęśliwości nadzieie, a ztąd możesz iuż smakować słodycz sprawiedliwych Pochwał od wiernych Poddanych ktorych dawniey skromość Twoia przyimować niechciała od rownych.

Widzielismy w Tobie te początkowe wielkich cnot zakłady ktore ciasnym ieszcze scisnione rownosci obrębem, dawały nam poznać umysł rownie y naywyższemu Stanowi dostarczyć mogący, y w niższym przydatnie mieszczący się.

Zabawy Cię codzienne y społeczeństwo powszednie iakim by-

tes przypadki trudne, y dzieła publiczne iakim miałes bydz ukazy wały.

Widzielismy myśl zawsze użytecznemi robotami zabawna, Rozum wszelkie trudnosci rozwiązuiący a w początkach Dzieł Koniec Jch przenikaiący Rostropność nayciemnieysze okolicznosci oswiecaiącą Męstwo Duszy w przedsięwzięciach chwalebnych nieprzełamana Serce Serce mowię nie sobie żyiące dla wspoł Braci zawsze otwarte nad nędzą cnotliwych Ziemkow boleiące, na wzmiankę występkow wzdrygaiące się.

To serce Nayi: Panie ktorego wszystkie skłonnosci samey tylko roztropnosci ożywione Duchem dobrych opacznym Tłumaczom uprzedzić do siebie nie dopuszcza z tym wymuie, fałszywcy w Występkach ufnosci pierwszym otwiera Łaski drugim do nich przez Cnotę pokazuie przystęp tak dalece że każdy cnotliwy Prac, y Zasług swoich nadzieię nie napochlebney podłosci ktora częstokroć pali prożnosc Samowładcow lecz na gruncie własnego w dobrym poczuwaniu się zasadzać y ubespieczać może.

Z tego to iuż nam obficiey płynącego strumienia czerpamy Dobrodzieystwa, a nie mamysz uwiegać zrzodła te są przymioty złączonego z Rozumem Serca, ktore dzis w obszernieyszey rozwiiaiące się przestrzeni wszystkie części Rządu obeymuią y uszczęsliwiaią. Ktore na wielu rozdzielone Wielkich Twoich na tym Tronie zaszczycały Przodkow. Miłość dla narodu Jagiełły Rostropność Zygmunta Pierwszego. Męstwo Stefana Roynośći Władysława IIII. A te wszystkie wrodną Duszę wlane. Jednego Cię, Nayi: Panie do wszystkich w ogulnosci Oyczystych Zabaw wszystkiego do każdey w szczegulnosci przywiązuiąc nie rozkazem lecz przykładem do pełnienia powinnosci Namiestnikow Twoich przywodzą.

Uwaga tych przyrodzonych y nabytych Darow Twoich powiększa we mnie szacunek Łaski, ktorą mie dosięgasz mieszcząc w Liczbie tych ktorych masz woli, y wysokich zdań Twoich Tłumaczow, ktorych usta są Jnstrumentem słodkich Twoich dla Poddanych wyrokow przez ktorych wylewasz Dobrodzieystwa, oswiadczasz Łaski, rozdzielasz sprawiedliwość, daiesz nagrody, chwalisz Zasługi, ganisz występki, szafunki urzędow przyswiadczasz, rozważaiąc te wielorakie powinnosci, obawiałbym się we wnątrz sił własnych weyrzawszy

żeby wybor Twoy iakiego ze mnie, niepotrzebował usprawiedliwienia, zeby Cień iaki niepadł na tę roztropność. Swiatło, ktorym udziały Dobrodzieystw Twoich oswiecasz, proch iaki na tę szalę ktorą zdolnosci z Cięzarem zasługi wazysz z nadgrodą, gdybym niewidział że taż Twoia przezorna Dobrodzieyność ktora iedną ręką rozdaie Laski, drugą pomaga siłom dzwiga niezdolnosci y zastania słabosci.

A iako namiętnicze nayważszey władzy Twoiey Urzędy są tej iż użyię podobieństwa:/ Strumyki Zrodłom, z ktorych wynikaią płynność swoią winne promienie z ognia z ktorego się rosypuią swiatłość swoią ciągnące. Tak spodziewam się, że dzielność Twoia w całosciach Rządu moc y życie wszystkim Jego częsciom wlewaiąca podniesie we mnie siły do dzwignienia udzielnego z nich Ciężaru, a niesposobność wykonania pokryie się wykonywania gorliwoscią.

Słodkie Nayj: Panie ust Twoich wyrażenia nie iakim iestem ale iakim bydź powinienem, nauczaią. Słyszę w nich doskonałe powinnosci moiey ułożenia, a do nich myśl usta y serca sposobić, za pierwszy starań moich przyimuię obowiązek.

Iest y to skutkiem Twoiey Nayj: Panie rostropnoscią kierowaney Laski że mieszcząc mię w trudnym urzędzie, mieszcz w takim w ktorym poprzedzaiące Xięcia Jmć Kanclerza W. W. X. Lit. kroki biegłoscią wiadomosci w sprawach narodu nieskażytelnością serca przezornoscią ułożenia wiarą, w zachowaniu taiemnic stanu, trwałoscią w przedsięwzięciach, pracowitoscią w czynieniu, ufnoscią wspoł obywatelow zaleconego w Oyczyznie ministra, błądzić mnie, y z prawdziwey zbiiać się drogi niedozwolą wysokie Jego y pożyteczne Dobru Publicznemu myśli y Czyny, w ktey w iakiey mnie dalekość urzędu stawiła, odległosci były mi dotąd Swiatłem do poięcia, a teraz będą do nasladowania.

A tak Miłosciwy Panie z łączonemi Dobroci y Mądrosci swoiey własnosciami przybieraiąc mię do Urzędu Pieczęci czynisz tym pewnieyszym drogi, im bliższym Przewodnika Laski, ktore dosięgaią twardego, y mniey czuiącego serca śladu w nim wdzięcznosci nie zostawuią, ale to iest odbite z prożnym słow dzwiękiem giną na powietrzu.

Laski ktore Rozum wysokość Ich poymuiący czuiącemu wlewa Sercu, głęboko wpoione wszystkie Jego napełniaią y obeymuią Częsci.

Czytay za tym Nayłaskawszy Panie w czuiącym y otwartym Sercu wiecznie zapisany wdzięczności charakter, a w bardziey szacuiesz wyryte głęboko powinności Urzędu przepisy, które z gorliwością pod wielkim Twoim wykonywać pragnę Panowaniem. Kończę Pliniusza wyznaniem do Trojana Rzymskie: Cesarza. <u>Vereor an gratus Ingratusve videar p ut n̄ dixi Satis.</u>

Mowa JW. Wielochurskiego Posła Wołyńskie: na Seymie Warszawskim ie 11 9bris 1766to.

Nay: Krolu P. N. M. P. P. Stany JW. W. MM. P. B. y Dobrodz:

Wyższe są nad wszystkie pochwały wspaniałe Duszy y umysłu W. K. Mci &c przymioty, których Tronu dostoieństwo nie przymnożyło, ale tylko blasku y iasności w oczach całego narodu dodało.

Widziałeś N. P. od młodości powinności dobrych obywatelów, y łaskawych Królów obowiązki, dałeś poznać ieszcze w równości gorliwości przy wierze, Prawach, y swobodach oyczystych, nadgrodziłeś tylekroć razy y w naszym Woiewodztwie podięte wutrzymaniu wiary y wolności dobrych Patryotów starania, za co ia czynię dzięki

Należy mi in plena activitate wraz zgromadzonym usprawiedliwić się Stanom, y WMci da Mci Panie Marszałku za przerwany Głos przeprosić.

Słuchać y radzić są dwie tak dalekie od siebie rzeczy że pierwsza Monarchicznych, druga wolnych Rządów iest istotą Prawem. Ma Rząd wolny opisane granice za które wykraczać nie iest myśl moia.

Mamy porządek Seymowania Konstytucyą 1690 y ostatnia 1764ti opisany. Ale też mamy Prawo Posłowi na Seymie a Szlachcicowi na Seymiku przy Prawie domowić się wolno, y to iest grunt wolności, który wzruszywszy cała walić się będzie Struktura.

Nie naznaczyło Prawo wprawdzie czasu kiedy y iak wiele Posłowi na Seymie a Szlachcicowi na Seymiku wolno domowić się, ale tylko wyraźnie mowi wolno domowić się. Zdaie się owszem rzecz naturalna, y do porządku służąca, aby nie skączywszy iedney materyi, czyli nawet nie wysłuchawszy zdania o niey inną rozpoczynać.

Przyznaie się, że Pamięć moia złączonych materyi ex resultatis Senatus Consiliorum znieść niemoże, uprasza więc W. K. Mci y P.P. Stanow abym pryncypalnieyszych Materyi, exurpta mogł mieć kommunikowane, do których przymowienie się, kiedy w właściwym głos mi zabroniony, zachowuię sobie.

ię 20 8bris. Tegoż Posła Wołyńsk:

N. Krolu Pa N. N. P.P. Stany, JW. W. MWM P.P. B. y Dobrz.

Kiedy konfederacya iuż do znoszenia wyraźnego Prawa 1764ti, przystępuie, niech mi się godzi Wielkiego Senatora Rzymsk: mowić słowy. In consiliis de Repub: capitale est nosse Rempublicam. a wraz spytać się WMc P. y prosić o obiaśnienie, w iakiey to Rzpltey, w iakim Jey Rządu sposobie, pod iakim na ostatek Prawem żyć y radzić mamy, ponieważ według wspomnionego Rzymsk: Senatora amisimus non solum Succum, Sanguinem, formam et Colorem antiquae Civitatis.

Ostatni znak dawney Oyczyzny naszey iest konfederacya Generalna, Stanow Rzpltey na konwokacyi ułożona po ktorey zaraz nierozwiązaney, Druga znowu bez przykładu, na wolney niby Radzie bez Publicznego podniesienia Laski zrobiona wyższą niżeli wszystkich Rzpltey Stanow konfederacya.

Mowic albowiem że bez rozwiązania pierwszey konfederacyi Marszałek Stanow skonfederowanych na konwokacyi podnosił Laskę na Seymie Elekcyi oneż wolnie obranemu oddał. Marszałkowi ktorego zaczynaiąca się władza nietylko starego Generalnego, lecz y Partykularnych po Woiewodztwach in ordine do konwokacyi obranych Marszałkow moc, urząd, y powagę skończyła, czyli raczey zwyczaiem podług Praw dawnych skończyć powinna.

Kiedyż po tym wolnym Seymie tey nie wydzielney konfederacyi podniesiona na nowo była Laska przez Marszałka Elekcyi Seymu wolnego Jmi P. Referendarzowi oddana była z ktorego Rąk WMci Pa mg P. Marszałku Stanu Rycerskiego dostała się. Ja kimże ią sposobem y kształtem w konfederacką mogł zamienić bez wyraźnego Stanow Rzpltey postanowienia, ktorego w tytule wolnego Coronationis Seymu podług Praw zwyczaiu dawnego Oyczyzny, nikt szukać, y nachodzić niepowinien. ile że z tą Seymową Laską, owa nie wdziałna konfederacka w mocy, władzy y Istocie

swoiey ma trwać y zostawać, albo tedy ta konfederacya do Seymow Seymików, y Obrad Rzpltey sciągać się nie ma, lecz caby znaczyła, albo kiedy inaczey iest niech mi się spytać godzi, co przy trwaiącey tey konfederacyi Jey Marszałku, co za urząd y władza Seymowego Marszałka, czyli iest Magister Equitum pod Dictatorem, czyli tylko Equestris ordinis Marszałek pod Generalnym, który w złączonych przynaymniey Stanach tę swoią podnosić by powinien Laskę, a wszystkie inne unizać y tłumić.

Uprzedziwszy twierdzenie zdaie mi się przywiedzione na początku mowy moiey Rzymskie słowa w iak naykrutszych y naywstrzemięźliwszych dowodach, z których nic innego wnosić mi nie należy, tylko że konfederacya sama przez się ustała.

Gdybyśmy pod konfederacyą dalsze nasze odprawiali obrady żadnych niemoglibysmy Praw, y konstytucyi stanowić albowiem znaiąc Wmᶜⁱ M. P. Marszałku intaminatam Fidem, wierzyć należy że przez wzgląd na obowiązki przysięgi żadnego Projektu do konstytucyi nie podpiszesz, na którym by iaka zachodziła kontradykcya, y o którym byś się pierwszy po trzykroć nie spytał Jeżeli zupełna iest zgoda.

Względem Deputatów do konstytucyi nie wstydziłbym się choćby y w małey Liczbie na prawie ugruntowane zdanie moie publicznie oswiadczyć, ale że dla zgwałcenia wyraźnego Prawa y przekonania wewnętrznego ustałey iuż konfederacyi na Turnum nie pozwalałem, wstydzić się więc y sam zostać nie będę, gdy zdanie moie w milczeniu zachowam.

16 Novris

Sprzeciwiałem się Turno na dniu onegdayszym, bo mi przywiedzione w mowie moiey na dniu onegdayszym konfederacyi Stopnie obrania Marszałka y Rota przysięgi Jego uczyniły, teyże konfederacyi wątpliwość, y podały ią w obiektość, z tych więc przyczyn bez naymnieyszey kogoż kolwiek obrażenia chęci, zdanie moie w milczeniu zachowałem, kiedy zaś podobało się P. P. Rzpltey Stanom, dalsze Seymowania obrady pod konfederacyą odprawiać, Rozumiem żeby się to y zdaniem moim zgadzało zwyczaiami, y z sporządzoną wolnością, ażeby

Niesądź Narodzie moy, bym dotąd zaswięciwszy całość
twoiey Sławę y życie moie, teraz rospaczywszy szczę-
ściu iaką podłością Zysku szukał. Rzadko ten wszy-
stkim gardzi, kto samey Smierci nielęka się. Niebył-
łoby bez płochey okazałości własne chełpliwie rozwo-
dzić zarobki, to iednak wszystkim iawno, żem nigdy
życia mego w usługach publicznych nielitował y do
ostatniego końca przetrwałem wszelką nawałność nieprzy-
iacielskich Pogromow, a samę tylko czystego umysłu
niewinność, y nielękliwego Serca zaletę zostawiwszy,
Jten iestem zawsze, że bardziey dla Oyczyzny umrzeć
niżeli żyć pragnę. Juz tyle Skryptami oczyszcza-
łem się z włożonego przez nieprzyiacioł na mnie
wykroczenia, iakobym te ręce, ktore na samego nie-
przyiaciela przywykły, miał kazić krwią Monar-
chy. Teraz przed sobą Cały Narodzie kładę nay-
mocnieysze przyczyny, żebyś bronił tego powagą
swoią, ktory się niegdyś życiem zastaniał. Niezna-
łem był tey mocy, ktora mię dziś w przemyślney
złości wiska, milczałem dawniey nieprzyiacielem za-
przątniony, a naybardziey maiąc niczym niezapru-
szone Sumnienie, gdy zaś widzę nieustaiące po-
twarzy, niechcę milczeniem moim, kłamstwom pozore
dodawać, ktore lubo nie u mądrych, lecz u płochych
ludzi częstokroć podeyrzenia znayduie wagę.

Pokazałem dowodnie w dawnieyszym Piśmie, żem Kosinskiego
y Łukawskiego nieznał, więc y roskazać tymże, takzu-
chwałey Akcyi niemogłem. Łatwo każdy rozpustę komu
zadać może, lecz fundamentem nieomylney Prawdy we-
sprzeć niepotrafi, powszechnie to mowi winny, co iego
zasłoną bydz może. Nigdym niczym moiego umy-
słu niezaprzątał, iaktylko uprzeniać nieprzyiacioł,
Oyczyznie swoiey, raczey wszystko rossądkowi zgroma-
dzoney zostawuiąc Generalności, ktorey zaprzysięgłem
wierności. Niemiałem tey nigdy takowego rozkazu,
bez ktorego tym bardziey sam tak zuchwałey Akcyi do-
myślec się niemogłem. Jeżelim przed tobą narodzie
zasługi iakowe położył, nieproszę w nadgrodę ich innego
zysku, przywroć mi tylko właściwą niewinności, niechta
szkaradna plama mnie y mego Jmienia nieblakuie. Od-
zywam się do wszelkiey Jnkwizycyi, y onią naybardziey
proszę, niedowierzaiąc miłego, o co mię własne niestrofuie
sumnienie: Pozwol Sprawiedliwy narodzie, abym o
twoię Całości idąc, raczey od nieprzyiacielskiey poległ
broni, niżeli od tak okrutnych zastrzałow nienawisney
zazdrości. Wszak iestem w zupełnym bespieczenstwie
niemiałbym przyczyny troskliwych Szukać wywodow,
ale iż niewinności pewien iestem, domagam się znowu,
by tak złośliwe kłamstwa psuć oney niemogły.

Mowa JW. JP. Andrzeja Zamoyskiego Woiewody Inowrocławskiego po Zerwanym Seymie na Senatus Consilium w Warszawie Mca 1762

Mam zwyczay Nayiaśnieyszy Krolu, iż na każdą zawołany Radę, wprzod przeczytam sobie wykonaną Przysięgę Panu y Oyczyznie, żeby przez świeższą impressyą dźiękowanie moie na samey było słuszności, y dalsza mowa bez naymnieyszego na siebie względu, szczegulnie do dalszego publicznego Dobra. Chcęcy wyrazić winne Maiestatowi Pańskiemu dzięki, chcęcy wyrazić oraz ostatnią wolności zgubę, musiałbym dla pochwał Twoich Nayiaśn. Krolu dystyngwować z tych nasze pochodzi nieszczęście, à tym samym dosyć rozszerzoney przymnożyłbym nieprzyiaźni. Przepuść tedy Nayiaśnieyszy Panie zwrodzoney dobroci, że serce moie napełnione wdzięcznością ku Osobie Twoiey, żalem przeięte nad niebespieczeństwem wolnego głosu, teraz milczeniem przytłumione widzisz.

Przezorna w ustawach swoich Rzplita też same Prawo u siebie postanowiła, ktore jest w exekucyi we wszystkich Państwach, żeby My w Cudzoziemskie, Cudzoziemcy w nasze, niewdawali się Interessa, jako My u nich, tak oni u nas oddaleni od wszelkich Dzierżaw y Honorow; na tym fundamencie głos zabieray: Może być że Jednym zacnym y dystyngwowanym wszędzie, lubo nieurodzonym w Polszcze; tak dawnie z naszych krajow Antecessorow wyiście, może iakowe wzbudzać powątpliwość, czy tak też sama iest Familia, niewchodzę czy ten Zarzut iest sprawiedliwie lub nie uczyniony, bo temu nie iest mieysce, trzeba było rownie z Przyiaciołami zabrać głosy z wyrażaniem Satysfakcyi. Jż Rzplita w ktorey iest Rzlem, nowe stanowić Prawa, mogłaby była łaskawie Trybunalski approbować Dekret, podobnych zabroniwszy w przyszłe czasy dla odięcia Stanowi Rycerskiemu boiaźni, takowych więcey przykładow, à tak na zawsze umorzona kwestyą.

Ja zaraz wszczęty Tumult, niegdy w Izbie Poselskiey niepraktykowany przykładem w tak publicznym excessie, w tak wielkiey, à tym samym przygotowaney, ~~liczbie~~ wybornym liczbie, łatwo wiedzieć wszystkich można, bo ten tylko niewie, co wiedzieć umyślnie niechcie: kazać było stanąć Wartom, kazać było rewidować Arbitrow, tak jak Prawo każe, byłoby się pokazało, kto z jaką chodził przy boku bronią, co za ludzie y jeżeli już nienotowani przedtym, są pozorne rzeczy, ktore jednych osłaniać, drugich uwalniać od tego Zdarzenia mogły, a tym bardziey prywatnie Wielmości obwiniać, czyli emendować tego Publiczny excess, publiczney kary, publicznego wyciąga wywodu.

Jeżeli Rzplita dla uczynienia zupełney sobie Satysfakcyi, inszego nieznaydzie sposobu, będę uprzedzał w przyszłym czasie z mieysca mego żebym był przyproszony

y z nas każdy publicznie do wykonania Juramentu, żem jako niewiedział, ani był ofia-
rą do tego tumultu, żem jako ani rady, ani Ludzi Strzelbą uzbroionych na ten Exces-
s dawał, że ani wiem kto był początkiem, y iako Zdrayca Oyczyzny wydać powinienem.

Żadney klemencyi zażywać nienależy Nayiaśnieyszy Królu gdzie iest popeł-
nione Crimen Status, Crimen laesae Majestatis; Crimen Status, kiedy w Izbie
Poselskiey nie głos wolny, ale gwałty y violencye decydować maią; Crimen laesae
Majestatis, gdy na Posła w Charakterze będącego w Izbie Poselskiey pod bokiem Twoim
Nayiaśnieyszy Królu, a w komplecie całey Rzpltey porwano się do szabel: że
z nas kto żyiący może w takowych tumultach; ta iest mnieysza, idzie tutay o ca-
łość W. K. Mci P. N. Mił: w którego całości zawisła y całość nasza y całego Państwa
kto teraz ręczyć może, że ten co na własnego porywa się wolność, nało więcey przypad-
kiem nieszczęśliwego zgubi? kto teraz ręczyć może, że ten co na Posłach tamie prawo, też
same respektować będzie, nayważniesze nieostrożney warty, gdy teraz wprowadzo-
ny żuyczay z uzbrojonemi w Strzelby odprawiać Obrady Narod. Co za bezpie-
czeństwo Cudzoziemskim Posłom, gdy my równie Prawem Narodów zaszczyce-
ni. Sami od Siebie żadnego niemamy.

Z tego co się pod bokiem Twoim Nayiaś. Królu dzieie, łatwo wnieść mo-
żna, co się po Woiewództwach y Trybunałach dziać może, będą Sessye, będą
Zaboystwa, będą może y partye; niech będzie którakolwiek bydź Strona mocniey-
sza lub słabsza, kto ubespieczyć może, że słabszy potrzebuiąc wsparcia
a widząc W. K. Mci P. N. Miło Dziedziczne Państwo w zamieszaniu, widząc
własne Jego Woysko tak daleko y rozerwane, kto mowię ubespieczyć może
że ostatnią przymuszony desperacyą, cudzych niebędzie wzywać Woysk.
Z mieysca moiego upraszam o iaknayprędsze złożenie Seymu Extraordy-
naryinego, mam nieomylne nadzieię iż Stan Rycerski pokaże, że iest
godzien tak dobrego, tak łaskawego Pana, że iest godzien y wolności gdy
w Obradach swoich na przyszłe czasy oboyga opatrzy bespieczeństwo, iest
czas potemu bo postronne Narody same z sobą zatrudnione.

Otwarcie Mennic w Pruskich Miastach y ułożenie ceny wewnętrznego
monet waloru, należy do trzech Stanów Rzpltey, gdyby nawet Seym się te-
raz agitował, niewiem czyby mogła fundamentalna nastąpić Mennic
ordynacya, gdyżby bydź musiała krzywdzącą Monety naszey z cudzoziem-
skiey, ta zaś we wszystkich prawie Krajach sfałszowana; Jako kurs Monety
iest to Interess publiczny wszystkich Krajów dla utrzymania kommercyi
między sobą, tak życzyłbym zatrzymać się z tą materyą do generalnych Trak-
tatów dla których ie Jchmm PP. Podskarbich Oboyga Narodów, z tą

wielkie

wielkie z czasem wyniknąćby mogło niebespieczeństwo, bo gdy oni z Urzędu swego caeterum Państwa evictionem cavent, kto wie czyby mogli w byłych Miastach skutecznie dopilnować wewnętrznego monety waloru, kto wie czyby podobnego też gdzieindziey nie zażyto stempla. Za uczynioną Re dukcyą według wewnętrznego waloru Zagraniczney monety tejże bez stebacyą po granicach wchodzącey lub wychodzącey z kraju, dziękuję — z mieysca mego Jchm Panom Podskarbim Oboyga Narodów, bo gdy iuż powetować niemogli w istocie samey uczynioney szkody, przynaymniey coraz większey zapobiegli.

Kiedy z dobroci twoiey Nayjaś: Królu pozwalasz bez siebie u nayp[ier]wszego z Senatu odprawiać konferencye, trzeba, żeby przed Seymem zacząć się mogły, dla ułatwienia Materyi, trzeba żeby Punkta wszystkie przedem kommunikowane były dla Zupełnieyszego roztrząśnienia, trzeba żeby z teyże konferencyi delegowani byli do uczynienia rellacyi W. K. M. P. M. M. P. dla odięcia Zupełnie dyffidencyi, tym sposobem konferencye byłyby mogły rozumiem dla Dobra publicznego pożyteczne, na tych konferencyach by można z przytomną Radą do meliorácyi Rządow Państwa naszego wynaleźć sposoby y też same kommunikować Braci Naszym po Woiewodztwach przez Uniwersały Przedseymowe.

Dla Uszczęśliwienia w każdey kondycyi, w każdym stanie Człowieka z Opatrzności Nayważnieyszego BOGA ku Zabespieczeniu sobie pomocy, ustanowione Świeckie y Duchowne Prawo, iedno, karząc występki przykładnie z tym bydź niedopuszcza, drugie sądząc nawet myśli y intencye dosko natym czyni, Prawo Duchowne w kryminalnych okazyach samo sobie nie mogąc uczynić Sprawiedliwości, w Prawie Świeckim, wszelkie znayduie łatwość do ukarania Winowayców swoich; wzaiemnie kiedy Prawo — Świeckie przez utrzymany Sekret Prawo łamiących ukarać niemoże, — Prawo Duchowne w Sądzie swoim, gdzie Człowiek opobarczony przed Bogiem wyznaie sam siebie z intencyi y uczynków ukaranym, znayduie łatwość w otrzymaniu rozwiązania przez mniey wiadomych w konfessyonałach. Prawo mówię Duchowne powinno swoy na przestępców obiaśnić y podciągnąć rygor. Zerwanie Seymu dla publicznego Dobra jest sprawiedliwie, dla prywatnego, iest peccatum Status. Rozdawanie, rozrzucenie y przyięcie korrupcyi w Trybunałach, jest zawsze peccatum Status,

idzie za tym restytucya, idzie za tym zguba kraju. Podaię przeswietnemu Duchowieństwu do uwagi, że te Peccata Status zawieszone z wielu racyi, do samych tylko Biskupow rezolucyi, czyby grzesznych nie umnieyszyli liczby. Niechay o mnie nikt nierozumie, żebym dla Wakansow miał kochać Pana, żebym dla prywatnego miał Publiczny kiedy kolwiek sakryfikować Interess; proszę, niech tylko każdy zważy że we wszystkich Państwach Wakansow Dystrybutor nie jest prywatny ale zawsze Publiczny Interess, Coż mowić dopiero w wolnym Narodzie, gdzie raz oddane, już więcey odebrać niewolno. Wakanse co same zawieraią tylko zasług nadgrodę, różne różnym oddane dodaią lub tracą serce Poddanym do Pana, y ochotę do dalszych Oyczyznie usług. Wakanse co udzieloną sobie maią od Majestatu władzę, iako doskonałych, iak umoderowanych w Passyach potrzebuią Ludzi, gdy u nas prosbą a niegwałtem, perswazyą a nie rozkazem, wszystko wyrabiać wszystko utrzymywać należy.

Od trzech Stanow Skupiony między Nayiaś. Krolem a Stanem Rycerskim ustanowiony Senat, przez ktorego pozorne a sprawiedliwe u Tronu remonstracye, przez ktorego w Obradach Braci naszych doskonałe reflexye żeby Prawa w swoiey utrzymane były całości. Zaczym niechay ten Senat zmocniony Twoią Nayiaśnieyszy Krolu Powagą do iedności rozrożnione Braci naszych przyprowadzić serca, tak iak zgoda gdy strony zobaczą, y Senat y Stan Rycerski w dependencyi ale od Prawa, przywiązany ale tylko do Ciebie Nayiaśnieyszy Krolu inaczey niemasz się czego, niemasz popierać bydź Senatorem lub Ministrem, wszystkich nas ieden nagrobek czeka, periit Te Consule Roma, ginie Oyczyzna nie tylko złą Radą ale ginie y milczeniem. Niebyło bespieczeństwa w Izbie Poselskiey dla Posłow, bydź może, że go niemasz [illegible] dla Senatu, raz umierać trzeba, a umierać z większym niemożna honorem, iako przy Dostoieństwie Twoim Nayiaśnieyszy Krolu iako przy Prawie y Wolności

Mowa JO. Xięcia JMci Prymasa korony Pol. y W. X. Lit.
na konkluzyi Seymu Convocationis d. 23. Junij 1764. miana

Jest za co nayważniejszemu Rządcy Bogu podziękowić, że w tak wypienio-
nym wielorakiemi Sprawami czasie, nayważnieysze w Rządach ma-
terye, naypilnieysze w Radach potrzeby, naypilnieysze w ubespiecze-
niu Oyczyzny Praw y wolności, raczył nam Duchem jedności, zgody
y skutecznego Zakończenia Zdarzyć y myślom naszym pobłogosławić.

Możemy bespiecznie y powinni jesteśmy uznać y wyznać oczy-
wiste dla nas Opatrzności Dzieło, że jako ta Sama włada nami, tak
jest y będzie Strażą y tarczą dla Swobod naszych, potąd, poki Wiara
Swięta y czyste dla niey Myśli nasze będą. Żarliwość staropolska
na tym Seymie około ubespieczenia, ucalenia y utwierdzenia Domu
Bożego od wszelkich przeciwności, dowodem jest nieodbitym. A przeto
nadzieja nasza żyje w miłosierdziu Boskim, że nas ochroni od Zа-
machow nienawistnych, że naszym Czynom, pracom, y ułożeniom
Seymowym, doda Ducha czynności, skutku y pomyślności.

Mądrość niedościgła, spoiła Serca nasze ogniwem mocy Prze-
wieczney, wydała z Książęcia tego Owoce dla Oyczyzny miłe y przyje-
mne, obwarowała Wiarę czystą, Rządy y Swobody, rozerwała Spisku-
y tumulty, fatalne Sprawiedliwości, ocaliła Radą Skarb publiczny,
y szkodzić nam niemogącą uczyniła władzą Woienną, zapobiegła
krzywdom ludu ubogiego wieloraką ustaw Osnową, naprowadziła
na drogę pewną y zbawienną Oboyga Narodow przez tyle lat za-
gmatwane y zaniedbane Obrady y starania skuteczne. Taż
Mądrość nieograniczona palcem Mocy Swoiey. Skazała nam
Panować maiącego z pomiędzy nas Piasta Brata y w rowności
urodzonego Szlachcica; żyjemy przeto w pewney nadziei szczęśli-
wości, żyją w nas oczywiste błogosławieństwa skutki, tchniemy Du-
cha Bożego darami, kiedy po Dniach Temu poświęconych, tak zba-
wiennie, tak dostatecznie y swobodnie, do Celu pożądanego dopro-
wadziliśmy Rady Nasze.

To prawda, że widziemy jeszcze przed Nami nieuskromne trudności
w nieuspokojonych do tąd Sercach Braci naszych, ale y Ci, kiedy poznaią
y obaczą starania nasze niepożne, przeczytaią Prawa znaczną częścią
do Rządu y porządku lepszego przywrocone, y obaczą Stan Rzpltey na
gruncie y fundamentach Swobod, Sprawiedliwości y bespieczeństwa

należycie osadzony, iż przy pomocy Boskiey łączył się z nami Rzeczą do iednomyślności Serca Twoią, y z Sercami naszemi związek mocnieyszy uczynił.

Żyiemy przeto w pewney nadziei miłości, zgody y harmonii, żyiemy w nierozerwaniu Ogniwa związku teraźnieyszego; à lubo rozdzieleni się osobami dla ocalenia y ubespieczenia Rząd Oyczyzny, ale nierozdzielający Serc związanych, żyiemy y tchniemy Duchem stałych umysłów, ieżeli chcemy zbawić kochaną Oyczyznę, à upewnić mogę, że Pan Bóg miłosierny nie umknie nam miłosierdzia swoiego.

Świadczmy, ale y wytłumaczyć należycie raczmy Braci naszym na Seymikach Relacyinych przykład tey iedności y iednomyślności, tey zgody, ktorą w Obradach teraźnieyszych obiema narodom, owszem całemu Światu wyłuszczyliśmy istotnie y skutecznie, zachęćmy wszystkich stosownemi owocami prac y fatyg naszych, ktoremi doskonalszy wzmocnili Rząd, à w Rządzie fundament Wiary, Wolności, Sprawiedliwości y ocalenia bespieczeństwa tey miłey Oyczyzny zaszczepiliśmy.

To pewna, że początki, iako zawsze bywać zwykły, trudne y przykre w nadziei skutków pomyślnych, y nam były nie bez podziwienia trwożliwe y w prawdzie żałośliwe do zafundowania Obrad Seymowych, bo obcym y domowym orężem pałaiące; ale te być nie mogły inaczey, z przyczyny zawziętości domowych, zamachów nienawistnych, ambicyi potaiemnych, à ukrytych pod pretextem wolności: Panowanie ostatnie źrzódłem było podobnych między Bracią niesnasków, Bezkrólewie pod płaszczykiem Dobra Oyczyzny, moc tę wznieciło, y Rady Iey wzruszyć pragnęło; ale moc Boska niedała rozżarzyć się Ognia tego iskierkom y trwogę oddaliła, Duchy przeciwne odwiodła, umysły sposobne do Rady ziednoczyła y dotąd w zgodzie y pokoiu one umiarkowała y utwierdziła.

Jest to wszystko Dzieło cudowne y widoczne Opatrzności, kto tego nieuzna, kto niewidzi, sam sobie y Oyczyźnie winnym.

Niżli poydziemy podziękować Naywyższey nad Nami Boga władzy za ocalenia Nas, Praw, y wolności teraźnieyszemi wiekopomnemi ustawami? Ja z mieysca tego głoszę się z przyzwoitą pokorą wraz y z przeproszeniem Prześwietnych Stanów, za niezdolności, ieżeli się iakowa znaleść mogła w Osobie y Prerogatywie moiey.

Raczcie JJW. JW. WWMM Panowie wybaczyć krewkości, raczcie słabemu Zdrowiu darować, y raczcie mile przyiąć to pożegnanie moie.

Za Znak

za znak prawdziwego Serca y miłości, ktorą pałam ku każdemu z osobna. A iako z woli BOGA pierwszy tych Narodow Kapłan wznoszę Oczy, rzecz Serce do Pana Zastępow, aby wszystkie kroki, myśli y umysły JJO: JWW: WWmm Panow ubłogosławić raczył.

Ten BOG w miłosierdziach cudowny, spoił nas w łancuch nierozerwaney iedności; niechayże łączy Serca wszystkich przytomnych y nieprzytomnych do iednomyślności: niech ma w Opiece swoiey te dwa Stany Rzpltey, niech mocą swoią utrzymuie całość y pomyślność Obojga Narodow, niech Duchem miłości łączy Duchy wszystkie do zobopolności w obraniu przyszłym Krola y Pana pobożnego, mądrego, dobrego, wspaniałego y długowiecznego, aby nie Ludźmi, ale Sercami władnął y rządził: Żyimy w tey zbawienney nadziei, wiekuimy rownie prawowierni w miłości BOGA y bliźniego y Oyczyzny, a Pan BOG będzie z nami, będzie w nas, y Sercami naszemi na zawsze władnący będzie.

Zwracam Oczy, myśl, y Serce moie do Ciebie Mości Xiąże Marszałku Stanu Rycerskiego, dziękuię za Twoie godne, piękne, y miłością Oyczyzny tchnące czyny y starania około ucalenia Jey Praw y Wolności. Pan BOG sam Ofiary, prac y fatyg Twoich ubłogosławi, y my za sterem tak miley y przyiemney BOGU y Ludziom, oraz Oyczyznie, Pogoni, trafiemy do portu Szczęśliwości.

Mowa druga.

Po pożegnaniu przez JO. Xcia Jmci Marszałka Stanu Rycerskiego, od Jegoż JO. Xcia Jmci Prymasa miana.

Rady wszelkie są godne y nayprzezornieysze, ieżeli iednostaynością Serc żywe y iednomyślnością umysłow łączone w nierozerwany węzeł. Srzodki takowe bywały, są y będą we wszystkich Rzeczachpospolitych używane y w skutkach uszczęśliwiane, a nadewszystko w okolicznościach rownych, w jakowych teraz Rzeczpospolita nasza znayduie się.

Zakonczyliśmy za Darem y pomocą Opatrzności Seymowe Obrady, opisaliśmy Rząd przyzwoitemi Oyczyznie Ustawami, ubespieczyliśmy wewnętrzne y zewnętrzne Swobody y Sprawiedliwość, iednym słowem umknęliśmy nieco od Nas wielorakie bezprawia y te wszystkie zbawienne czyny stwierdziliśmy podpisami Imion naszych.

Teraz na dowod szczerych, wiernych y statecznych myśli y Intencyi naszych dla Oyczyzny, arcy potrzebna rzecz iest, abyśmy y Sercami y rękami y całością Sił, y gorliwością umysłow, spoili się oraz

tym gruntowniey w ogniwo konfederacyi Generalney przeciw wszelkim burzom y nawałnościom przeciwnym jakiekolwiekby wyniknąć mogły nadspodziewanie.

Takowy związek niemoże bydź cale szkodliwy y owszem wielce pomocny y Dobru pospolitemu y każdemu z osobna; czas y okoliczności, à dotego wczesne opatrzenie y Rad taiemnice, nietylko wyciągaią tego po Nas, ale y mocno zachęcaią dla stwierdzenia czynow y dla ubespieczenia Osob, Fortun y Dobra całey Oyczyzny.

Możecie JOO. JWW. WWMMCW Panowie brać przykład y konsekwencyę z wiadomości świeżych, że Bracia nasi. Przyiaciele y współ Obywatele tey Oyczyzny, inaczey dotąd myślą, przeciwnościami grożą Ogniem trwożą, desperackim niejako Duchem widzą się tchnąć y serca gotuią na rozerwanie wnętrzności Matki własney Oyczyzny, z kąd zważyć można, że nam w iedności, w harmonii, w Radzie nieustanney y związku mocnym ustanowić się należy: A kiedy w niem mężnie y statecznie dotrwamy, zapewne trwożyć sobą niebędziemy y owszem staniemy się murem ziednoczoney Rady y Obrony całey Oyczyznie

Zapraszam przeto tak Prześwietnego Senatu, jako y Prześwietnego Stanu Rycerskiego do tego Dzieła gorliwego y zbawiennego; Upewniam że cała osnowa tey konfederacyi Generalney, podoba się każdemu, kiedy przeczytana będzie.

Odezwa Matki Obywatelki do Syna Posła

Tegożem się kiedy po Tobie spodziewać mogła? — Jestże
to owoc Edukacyi, którym Ci się z taką troskliwością dać
starała? Jestże to Duch Obywatelski którym [illegible]
Chciała wszczepić w Twą Duszę? Jestże to skutek przykła-
du który Ci zostawili Przodkowie twoi? Niegodnyś jest Imie-
nia y krwi Wyrodku! — Ah za cóż dożyłam tey [illegible]
którą dzisiay ponoszę słysząc iż Syn moy musi się do tych
liczbie który losowi ślepemu poruczaią Oyczyznę, służyć
swemu własnemu Interessowi, y ulegać ohydnie Obcey prze-
mocy woli! — Mów Cię przede mną, przed Oyczyzną, przed
Bogiem y Sumieniem własnym (: ieżeli tylko poczciwym
być nie przestało :) wymówić nie potrafi. — Jeżeliś nie
gorliwy Patryota, toś podły Zdraycą — Zdradzasz Kray
gdy śmiało stanąć na obronę Praw y Wolności Jego
lękasz się. Zdradzasz Braci twoich gdy ufności ich
Zleceniu Ci Sławnego Charakteru Posła zawodzisz!
Zdradzasz własną powinność y Interess gdy nikczem-
nym uleganiem wstawiasz na siebie samego Dzieci
y Wnuków twoich to Jarzmo które włożyła na Na-
gwałtowność Zuchwałego y Chytrego Sąsiada —

Coż w Tobie przytłumia święty zapał, który
ci krew Szlachetna płynąca w żyłach twoich, a wolnym
żywiona powietrzem roznieca? — Pewnie się obawiasz roz-
drażnić hardą Duszę Posłannika Obcey Potencyi która
niegdyś z pokorą słuchając rozkazów naszych, dziś nad sta-
nią Rządu przewodzi, y Narodowi Prawa w śród Stolicy da-
wać się odważa. — Lecz czyliż nie widzisz jak staniała się
ona Jego powaga na widok gorliwego Cnotliwych Obywa-
telów Patryotyzmu który w brew y wobec publiczności zniewa-
żył Jego karci y poniża? Jest to zwierz Drapieżny wpra-
wdzie ale lękliwy, któremu ieżeli się upokorzysz, ieżeli kro-
ku ustąpisz rzuci się na Cię y swym Ciężarem przywali;
lecz ieżeli mu się śmiało stawisz mruknie tylko y w
ciasny kont się schroni. Lecz niech by miał tyle mo-
cy ile Dzikości, aby na Ciebie wywrzeć swą zemstę
nie potrafił. Będziesz los Swoy z naycnotliwszemi Obywa
tela

telami dzieci. Wypłacisz się z Długu ktorys winien Oyczy
znie, Nayważnieyszą powinność wykonasz. Okupisz Chwi
łą twą życie, y Imieniowi twemu dodasz zaszczytu. Je
zli zaś tyle Serca nie masz, nie warteś bydz Polakiem —
Męszczyzną Człowiekiem — Wroć mi płeć Swoią zamien
Ja ze płci Kobiecą a będę umiała ~~Się Męzczyzną zastą~~ ...
Nauczę, myśl przykładem Ciebie y Tobie podobnych
Polki wolnie mowić, mężnie działać y Cierpieć potrafią.
Czemuż o Boże Niewieścią ~~płeć~~ Duszę tchnąłeś Męskie
Syna mojego Ciało, Czemuż mi męską Duszę w Niewie
ście Ciało wlałeś —

Ale nie boiazn Cię podobno, lecz nikczemny Interess
uwodzi. Nadzieja wyższych Stopniow, Ambicya Czczych y
blaskiem swym Małe umysły rażących Ozdob, A może y
Chciwość jakiego zysku, bodaymi fałszywa, była Ludzi nie
baczną Twą Duszę ~~na~~ Dobro Oyczyzny. Gdy Ty Się odważysz przedać Swe
Sumienie Kray y współziomkow za Spodziewaną od własne
go Rządu lub obcego względy! Podła Duszą! Także to na
to Cenisz wolność własną, wolność Przodkow Twoich —
kiedy dla prożney y marney błyskotki, ktorą dziś y gmin
mało już waży, kiedy dla nikczemnego kruszcu — ale
za Coż wstrzymuię Się, za Coż nie mam mowić wyraźnie
kiedy dla Orderu podobno y Pensyi nie wzdrygasz Się bydź
Niewolnikiem przemocy. — Hańbą iest moy Synu i honor
zazbrodnie nabyty, Niegodziwy y nie trwały iest Zbior kto
ry pomnażamy z Stratą dobrey Sławy y Cnoty. — Patrz
Na liczne przed Sobą przykłady, ktorych występność ieżeli
Cię gorszy Skutek Cię zawstydzić y poprawić powinien.
Patrz jak ohydzeni publicznie, nieustannie Stali Się Celem po
śmiewiska y pogardy. Patrz jak zniknął marnie obfity
ich dostatek za Cenę nieprawości zebrany. Patrz jak Lud
nawet prosty palcem prawie tych Podłyszow wytyka y szy
Się urągaią. Naśladuy ich w zbrodni kiedy Ci Się ich los
podoba. Mnie twoja dola bynaymniey obchodzić nie będzie
Niechcę Cię mieć za Syna. ~~Zrzekam~~ Się Ciebie boś Ty się wprzód
wyrzekł Oyczyzny. Jestem Polka A tyś iuż Polakiem bydź
przestał —

To mnie jednak zawsze dręczyć to Serce nayiwięcey dokuczać, to całe życie — moję truć goryczą będzie, żem tak wyrodnemu Obywatelowi Ciało y Życie dała znoszę te słuszną Winy Mey Zemstę. gdybym cię bowiem na Swiat niewydała mnieyby Zdrayców Oyczyzna liczyła, mnieyby Cnotliwi Obywatele zawady mieli w zamiarach swoich do dobra kraju dążących. Tylez mnie miało — kosztować to plemie Bolu pielęgnowania Umartwienia y trudow z ktore- gom się tylko doczekała zgryzoty y Chańby? Natom zewsząd cieszyłam kiedyś pochlebną Nadzieją że w Tobie się dobrego Obywatela Oglądać będę abym teraz tym boleśnieyszym dla Mnie trapiła się zawodem. — ... gdybym była Wieszczym Duchem przewiedziu to Mogła nieprzyiętabym cię pewnie do Łona Moiego albom bym też przytłumiła w sercu mnie ten płod niegodny życia Wyznaię się winną przed tobą kochana Oyczyzno żem jest Matką nie Cnoty ale te winę zgładabym własną lub tego wyrodku krwią zmazać y zgładzić

Pomniey przecie Synu, ale nie, już nim niejesteś Ostatni raz już do — Ciebie tego używam nazwiska, pomniey Mowię na krew Przodkow ktorą oni Mężnie przeliwali gromiące nieprzyiacioł Narodu y tych samych przed kto remy się ty Dziś, niegodny ich Potomku Haniebnie płaszczysz. Pomniey na zaszczyty Imienia twoiego nabyte odważną Obroną Wolności y swobod- krajowych, ktore ty tak lekce ważysz. Pomniey na ten sam Charakter, kto ry piastujesz y nie zmnieyszą ich Narodu sławą sprawować go umieli, a ktory ty upodlasz, stawszy się cudzey Woli narzędziem cudzego zdania — Tłumaczem. Pomniey na Los własny bo wśrzod nieszczęśliwości powszech ney y niewoli kraju sam pewnie Cnotliwym y wolnym pozostać — nie możesz. Lecz i ja Mowię wolnym, wszak ty już Niewolnikiem? Niewolnikiem jest zaiste kto obcey przemocy podlega, kto Tyranię Są- siedzkiey przemocy utrzymuje y broni kto nie tylko kraju y siebie — z tey Jarzma wydźwignąć niechce ale i Innym nawet przeszkadza kto — się z głosem wolnym odezwać lęka, komu sposob Myslenia y zdania Rząd lub Poset Obcy Dyktuię. Takim jesteś w tych Cię Skorbie powszechności Umieszcza

Wypłacasz się podobno komuś wolnością Masz ważne Obowiązki rokiem bowiem pierwey przeznaczonyś był Posłem niżeli cię wola wspoł ziomkow kierowała, Natchnieniem y rozkazem Rządu Posła Obrała Już mi to — samo złe o tobie wrożyć kazało. Ale takem myslała iż przeważy w tym Umyśle nad wszelkie Obowiązki Nayglowniejszy y Nay istotnieyszy Obowią zek ktoryś winien Oyczyźnie. Wniemiałam iż podłej czność twoja nie posunie cię za Granice powinności y Cnoty. Wielem y napomnieniom moim y twym Przyrzeczeniom ufałam. Napomnienia bez skuteczne przyrzeczenia Wiarołomne zostały, zawiodłam się bez wątpienia, ale się zemszczę sprawiedliwie zawiedzioney mey ufności. Nie uyrzysz Oblicza Matki ani iey Głosu Usłyszysz. Dom Oyczysty nie bedzie więcey już Twoim złorzeczenia moie scigać cię y nieprzytomnego będą i powracaiącego przyimo- wać. Ale nawet niewracay abyś tym widokiem nieodmienił Serca Moiego Rany. Dla tego Drzwi przed tobą zawsze zawrę y kamieniem przywalę albo też tymże Ciebie y Siebie samą Uygodzę, bo niewart życia kto dla Oyczyzny nie żyie

16